

TRŽIŠTE OSIGURANJA CRNE GORE 2021.

I pored krize tržište je raslo

Na tržištu osiguranja Crne Gore u 2021. godini poslovalo je devet društava za osiguranje. Pet društava u neživotnim i četiri društva za osiguranje u životnim osiguranjima. Ostvarena je ukupna premija od 98,812 miliona eura.

Neživotna osiguranja

Premija neživotnih osiguranja tokom 2021. godine iznosila je **78,799,554€** što je rast od 6,56% u odnosu na 2020.

U neživotnim osiguranjima tokom 2021. godine poslovali su: Lovćen osiguranje AD, Sava osiguranje AD, Generali osiguranje Montenegro AD, Uniqa neživotna osiguranja AD i Grawe neživotno osiguranje AD.

Sva društva za osiguranje posluju već dugi niz godina na našem tržištu, tako da možemo reći da je ovaj segment tržišta prilično stabilan. Jedina novina u odnosu na prethodne godine je početak poslovanja Grawe Osiguranja kroz neživotna osiguranja.

Naime krajem 2020. Godine, nakon uspješnih pregovora kompanija Grawe je preuzela i postala većinski vlasnik Swiss Osiguranja AD iz Podgorice, koje je do tada imalo većinski domaći kapital u strukturi vlasništva. Na ovaj način Grawe je pojačao svoje prisustvo na našem tržištu jer sada posluje i kroz životna i neživotna osiguranja.

Posmatrajući premijski rezultat ostvaren kroz segment neživotnih osiguranja, koje kod nas ima epitet stabilnog poslovanja, zapaža se da je 2020. godine zabilježen pad prihodovane premije od 4,7% u poređenju sa 2019. godinom. U apsolutnom iznosu ovaj rezultat predstavlja 3,65 miliona eura manje premijskog prihoda u poslovnoj 2020. godini. Na kraju 2021. godine u neživotnim osiguranjima ostvaren je premijski prihod od 78.799.554 €, što predstavlja rast premije od 6,56 % u odnosu na 2020, i 1,55% rasta u odnosu na 2019. godinu. Ako uzmemo u obzir da je za neživotna osiguranja 2019. godina ujedno bila i najuspješnija u posljednjih 10 godina sa rekordno visokim rastom premije od 8,4%, možemo reći da segment neživotnih osiguranja oporavio od udara pandemije u 2020 godini.

Segment neživotnih osiguranja na našem tržištu nije toliko ranjiv kao segment životnog osiguranja, budući da se premijski prihod većinom oslanja na obavezna osiguranja. Obavezna osiguranja učestvuju sa 50% u ukupnom premijskom prihodu neživotnih osiguranja, a obuhvataju osiguranje od odgovornosti kod upotrebe motornih vozila, plovnih objekata i vazduhoplova, kao i obavezna osiguranja od profesionalne odgovornosti.

Upoređujući premiju osiguranja ostvarenu u 2019. i 2020. godini, u apsolutnom iznosu najveći pad je zabilježen kroz pad premije osiguranja od posljedica nezgode i osiguranja motornih vozila (popularno kasko osiguranje). Po osnovu obje linije osiguranja, zabilježen je pad od preko 14% u poređenju sa 2019. godinom. U apsolutnim iznosima zabilježeni su odlivi premije u odnosu na referentnu godinu od 1,7 miliona € po osnovu osiguranja od posljedica nezgode i 1 milion € po osnovu osiguranja vozila. Sa druge strane, premijski rast u 2021 godini je značajno oporavio praktično sve značajnije linije proizvoda osiguranja iz neživota, sem osiguranja motornih vozila. Tako je primjera radi premija po osnovu osiguranja od posljedica nezgode imala stopu rasta od čak 13 % i uz osiguranje od autoodgovornosti u apsolutnom iznosu ostvarila najveći rast, dok je osiguranje motornih vozila ponovo zabilježilo pad, sa padom premijskih prihoda u visini od 100.000 €.

AUTOODGOVORNOST. Obavezno osiguranje motornih vozila za štete prčinjene trećim licima zabilježilo je pad od 5% u 2020. godini ili ako izrazimo u apsolutnim iznosima cca 2 miliona € premije manje u odnosu na 2019. godinu. Registrovanih vozila u Crnoj Gori je u 2020. godini bilo za 3,5 % manje u poređenju sa 2019. godinom. Ovaj podatak sam po sebi ne bi možda govorio puno ako se ne bi uzeo u obzir prosječan rast broja registrovanih automobila tokom perioda 2014-2019, koji je iznosio skoro 6%. Iako je na kraju 2020. zabilježen pad broja ugovorenih osiguranja od cca 60 hiljada u odnosu na četvorogodišnji prosjek, premijski prihod je ipak ostao u nivou prosjeka posmatrajući referentni period.

Kada podatke o broju registrovanih vozila u Crnoj Gori tokom 2021, uporedimo sa prethodnom godinom, evidentan je trend rasta broja registrovanih vozila. I kod ukupnog broja registrovanih vozila i kod broja vozila koja su prvi put registrovana u Crnoj Gori došlo je do porasta od skoro 7%. Ovi pokazatelji su se neminovno odrazili na ostvarenu premiju osiguranja. Naime na 31.12.2021. godine je zabilježena premija osiguranja za 5,46% veća u odnosu na isti period 2020. godine i što je praktično isti premijski prihod ako uporedimo sa 2019. Godinom.

OSIGURANJE MOTORNIH VOZILA (KASKO OSIGURANJE) je sigurno najviše pogođeno pandemijom korona virusa. Budući da je veliki dio flota rent-a-car vozila nije bio angažovan tokom prethodne godine, kako zbog blokade granica tako i kasnije zbog značajno promijenjene strukture gostiju u Crnoj Gori, vlasnici rent-a-car agencija su najvjerovatnije ili prekidali polise osiguranja ili ih prosto nisu obnavljali po isteku skadence. Prodaja novih automobila je takođe opala, te je i to jedan od razloga smanjene premije i broja prodatih polisa kasko osiguranja vozila. Ova činjenica se ogleda u značajnom padu broju vozila koja su se prvi put registrovala tokom godine.

Pad premije osiguranja motornih vozila nije zaustavljen ni u 2021. godini, ali je ipak u poređenju sa prethodnim padom iz 2020. godine bio simboličan. Podaci o broju zaključenih polisa u 2021. godini nam govore da je zabilježen rast od svega 1,25%, u poređenju sa istim periodom prethodne godine. Taj rast se međutim nije reflektovao na rast premije osiguranja u istom periodu jer je prihodovano 1,70% manje premije nego na kraju 2020.

IMOVINA. Ono što jako raduje je to da je uprkos pandemijskoj krizi u 2020. godini, osiguranje imovine je u toj godini zabilježilo rast od 16%. Koliko je ovo pozitivan rezultat dovoljno govori podatak sam po sebi, budući da se radi o segmentu tržišta osiguranja koji je vrlo osjetljiv u uslovima finansijske krize.

U 2020. godini osiguravajuća društva u Crnoj Gori su zabilježila rast premije osiguranja od požara i drugih opasnosti od 12%, dok je kod ostalih proizvoda osiguranja imovine zabilježen rast premijskog prihoda od 17%. Ako uzmemo u obzir da se u ovu drugu grupu imovinskih osiguranja između ostalog ubrajaju i osiguranja od profesionalne odgovornosti i osiguranja izvođenja radova na infrastrukturnim objektima (CAR polise I sl.), može se zaključiti da su stambeni krediti sa jedne strane, i obavezna osiguranja profesionalne odgovornosti i izvođenja radova, te jaki infrastrukturni projekti sa druge strane, uticali na zabilježeni premijski rast.

Premija osiguranja po ovoj liniji je u 2021. ostala praktično na istom nivou, sa rastom premije od svega 0,81% u odnosu na isti period prethodne godine. Kroz segment premije koja obuhvata ostala imovinska osiguranja zabilježen je premijski pad od 2,12% i pored rasta u broju ugovorenih polisa osiguranja u poređenju sa istim periodom prošle godine.

Obuhvat premije osiguranja od **posljedica nezgode** se dominantno ostvaruje na osnovu ugovorenih kolektivnih osiguranja zaposlenih i osiguranja gostiju u kolektivnom smještaju. Iz tog razloga drastičan pad u prihodovanoj premiji osiguranja od posljedica nezgode u 2020. godini možemo pripisati uticaju krize izazvane pandemijom. Uticaj pandemije na pad premije osiguranja bio je višestruk, jer je kao posljedica iste došlo do redukovanja broja zaposlenih i izdataka za osiguranje zaposlenih, kao i do manjeg broja gostiju u kolektivnim smještajima tokom ljetnje turističke sezone.

U 2021. godini imamo značajno bolje pokazatelje po ostvarenoj bruto premiji osiguranje, Naime, tokom 12 mjeseci prošle godine ostvaren je premijski rast od 13,06% u odnosu na 2020. godinu, dok je broj osiguranih rizika porastao za 19%. Sudeći o parametrima o ostvarenim premijskim prihodima na tržištu osiguranja tokom 2021 godine, može se zaključiti da se radi o solidnom oporavku osiguranja od posljedica nezgode, budući da je godinu ranije zabilježen veliki premijski pad. Premijski pad iz 2020. godine snizio je desetogodišnju stopu rasta ove linije osiguranja sa 5,66% na 3,64, da bi sa rastom premije u 2021. isti popravljen na 4,5%. Na osnovu raspoloživih parametara možemo

zaključiti da je i pored jako volatilnih kretanja na tržištu radne ostvaren više nego dobar rezultat. Sve upućuje na to da je rast premije tokom godina u suštini bio sistemskog karaktera, koji je kreirao zdravu premijsku supstancu, što se pokazalo u 2021. godini time što su se izgubljeni premijski prihodi jako brzo povratili i pored pandemijske krize koja i dalje opterećuje privredu.

ZDRAVSTVENO OSIGURANJE. Premija kod zdravstvenih osiguranja se u 2020. i pored jakog uticaja krize uzrokovane pandemijom zadržala na skoro istom nivou kao i prethodne godine. Na kraju 2020. zabilježen je vrlo mali pad premije od 0,58% u odnosu na rekordnu 2019.

Iako se po prosječnoj stopi rasta iz posljednjih nekoliko godina moglo očekivati da će u 2020. godini preći 3 miliona €, premija zdravstvenog osiguranja se pokazala dosta stabilnom i otpornom na uticaje koji je na tržištu osiguranja izazvala pandemija SARS-COV2 virusa. Ovo iz razloga jer se radi o osiguranju koje ne spada u red obaveznih osiguranja (čak ni posredno kao što su osiguranje imovine za obezbjeđenje kolaterala ili kao osiguranja odgovornosti privrednih društava).

To su pokazali rezultati u 2021. godini, gdje su zdravstvena osiguranja ostvarila značajan rast. Naime, premija zdravstvenih osiguranja je porasla 16,6% u odnosu na premiju ostvarenu 2020. godini. Ovim je premašen rast i ostvaren rekordni premijski rezultat u liniji zdravstvenih osiguranja. Ovakvi pokazatelji o premiji zdravstvenog osiguranja su nešto što bi trebalo biti očekivano, budući da se tokom perioda pandemije uvidio značaj privatnih zdravstvenih ustanova, te kvaliteta zdravstvenih usluga koje one mogu da pruže. Kako se mreža privatnih zdravstvenih ustanova sve više širi u Crnoj Gori, rast nivoa i opsega usluge će sigurno doprinijeti da u narednom periodu dođe do većeg porasta premije privatnog zdravstvenog osiguranja.

Životna osiguranja

Tokom 2021. godine na tržištu životnih osiguranja zabilježena je premija od **20,013,161** što je rast od 1,47% u odnosu na 2020.

Na tržištu su poslovale četiri kompanije za osiguranje života, Grawe osiguranje AD, WIENER STADTISCHE životna osiguranja AD, Lovćen životno osiguranje AD i Uniqa životno osiguranje AD.

Govoreći o segmentu životnih osiguranja možemo sa sigurnošću reći da bi pad ukupne prihodovane premije osiguranja na tržištu Crne Gore na kraju 2020. u odnosu na 2019. godinu bio veći da nije zabilježen značajan rast premije životnih osiguranja u prethodnoj godini. Kako pokazuju izvještaji o ostvarenoj premiji u sektoru životnih osiguranja, ostvaren je rast od 15% u odnosu na 2019. godinu. Ako se uzme u obzir da je tržište životnih osiguranja u 2019. godini takođe imalo dvocifren rast (12% u odnosu na 2018. godinu),

možemo zaključiti da se radi o visokoj stopi rasta premije u 2020. godini, ako se uzmu u obzir sve okolnosti koje su uticale na poslovanje tokom godine. Razloge za rast premije u segmentu životnih osiguranja u godini koja je značajno uzdrmala svjetsko tržište osiguranja (životna osiguranja na svjetskom nivou su zabilježila pad od 4,1%) treba tražiti u povećanom broju ugovorenih jednokratnih polisa životnog mješovitog osiguranja.

Polise životnog osiguranja sa jednokratnom uplatom koje su podigle premijski prihod u 2020. godini, nemaju efekat na ukupnu premiju u narednom periodu, jer se ugovorena premija po tim ugovorima odnosi na poslovnu godinu u kojoj je zaključeno osiguranje. Kada imamo tržište koje nije razvijeno, kao što je to slučaj kod životnih osiguranja, izolovani slučajevi poput opisanih mogu sigurno u velikoj mjeri ublažiti posljedice sistemske krize, ako ih već ne mogu u potpunosti eliminisati. Prethodno elaborirano do potpunog izražaja je došlo u 2021. godini. Naime, prethodna godina nam je donijela sasvim simboličan rast premije u odnosu na 2020, rast od svega 1,47%.

Prikazane brojke nas upućuju na zaključak da su se ekonomske posljedice uticaja pandemije SARS-COV2 virusa na životno osiguranje ozbiljnije reflektovale tek u 2021. godini. Broj aktivnih polisa životnog osiguranja pa je 8,79%, što je ujedno i jedini zabilježen pad broja aktivnih životnih osiguranja od 2008 godine. Sa druge strane premija osiguranja je i pored visokog odliva osiguranih rizika zabilježila simboličan rast od 1,47 %. Odliv osiguranih rizika je mahom posljedica velikog broja otkupa polisa životnog osiguranja (prekid osiguranja koje posjeduju kapitalnu vrijednost), što je direktna posljedica rasta nezaposlenosti u Crnoj Gori od početka pandemije. U normalnim okolnostima broj odliva rizika je manji od broja novougovorenih, međutim u uslovima pandemije i poremećaja na tržištu rada, smanjen je broj novougovorenih polisa osiguranja, dok je povećan broj otkupa, što se odrazilo na negativan prirast portfelja životnih osiguranja. Srećom, na tržište životnih osiguranja kriza zbog pandemije COVID-19 nije se reflektovala kao na svjetskom nivou. Dalje promjene će u najvećoj mjeri zavisiti od promjena na tržištu rada, budući da je nastavak trenda rasta broja nezaposlenih u Crnoj Gori od početka pandemije sigurno uticao na to da se zaključni manji broj novih osiguranja tokom 2021, kao i da se poveća broj otkupljenih polisa.

Na osnovu svega prethodno obrazloženog možemo reći da je tržište životnih osiguranja u Crnoj Gori slabo razvijeno, što ga čini vrlo podložnim uticaju izolovanih slučajeva ili sezonskih trendova. Ostaje da se vidi kakav će tek imati uticaj pandemija SARS-COV2, s obzirom na sve negativne efekte uticaja pandemije na svjetskom tržištu, koje se posljedično reflektuju i na nas.

Zaključak

Ono što su nam pokazali podaci o rezultatima poslovanja osiguravajućih kuća u Crnoj Gori u 2020. i 2021. godini, više je nego ohrabrujuće, jer je tržište i pored krize raslo. Ono što tržište osiguranja Crne Gore posebno treba da brine je i dalje niska premija po glavi stanovnika, što se mora popraviti kako bi tržište generisalo veću finansijsku moć. Jako tržište osiguranja pruža jaku podršku zajednici u kojoj se nalazi, a društveno odgovorna funkcija osiguranja jača. Na taj način, osiguravači postaju ti koji su pokretači oporavka privrede ne samo kroz funkciju isplate odštete.

U naredne dvije godine ne očekuju se realizacija nekih većih infrastrukturnih projekata u Crnoj Gori koji bi u manjem ili većem dijelu mogli da pokrenu investicioni ciklus. Iz tog razloga teško je očekivati da će doći do nekog značajnog priliva investicija koji bi se posljedično mogli prenijeti i na tržište osiguranja.

Ulazak u sljedeću fazu razvoja tržišta osiguranja neminovno povlači više digitalizacije a manje operative i administracije. Jednostavniji modeli za ugovaranje osiguranja, sa puno jasnijim proizvodima osiguranja bez suvoparnih uslova osiguranja na desetak strana i pouzdaniji sistemi za rješavanje odštetnih zahtjeva su ono sa čime ćemo se neminovno susresti. Zašto onda ne pokrenuti promjene na mikro nivou gdje je jednostavnije kontrolisati procese, nego čekati gotova već isprobana rješenja kao godinama unazad bez proaktivne uloge u društvu.

Udruženje Nacionalni biro osiguravača Crne Gore

Izvršni direktor

Boris Šaban